

МОДЕРНІЗАЦІЯ МЕТОДІВ РОБОТИ З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ ЯК СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

©Карпова Л. Г.

Департамент науки і освіти Харківської обласної державної адміністрації

Карпова Лариса Георгіївна ORCID: 0000-0002-3481-8324; deductionmax@gmail.com; кандидат педагогічних наук, доцент, викладач кафедри прикладної психології, Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна, площа Свободи, 4, м. Харків, 61022, Україна.

У статті висвітлено історичний розвиток поглядів на обдарованість, визначено суть поняття методів роботи вчителя, проаналізовано необхідні компетентності педагога під час роботи з обдарованими дітьми. Висвітлено успішні підходи до розробки індивідуальних траєкторій навчання з обдарованими дітьми, що застосовуються в розвинутих країнах світу.

Розглянуто складові Закону України «Про освіту», які передбачають автономію для шкіл, нові форми здобуття освіти, запроваджують педагогічну свободу для вчителя через надання повноважень складати навчальні програми, виходячи із потреб конкретного класу, здібностей учнів та їх зацікавленості, диференціацію оплати праці вчителів через добровільну сертифікацію.

Рекомендовано диференціацію освітнього процесу для обдарованих дітей в умовах загальноосвітніх шкіл в контексті реалізації Концепції Нової української школи через індивідуалізацію навчання. Запропоновано перелік інноваційних методів роботи вчителя з обдарованими учнями. Для модернізації варіантів індивідуальної освіти здібних учнів та удосконалення професійного рівня вчителів пропонується здійснювати підвищення кваліфікації вчителів з урахуванням цієї специфіки.

Ключові слова: обдарованість, обдаровані діти, методи навчання, креативність, індивідуальний навчальний план, індивідуальна траєкторія навчання, освітній процес.

Карпова Л. Г. «Модернизация методов работы с одаренными детьми как составляющая процесса реализации Концепции Новой украинской школы».

В статье освещены историческое развитие взглядов на одаренность, определена суть понятия методов работы учителя и проанализированы необходимые компетентности педагога при работе с одаренными детьми. Освещены успешные в развитых странах мира подходы к разработке и составу индивидуальных траекторий обучения с одаренными детьми.

Рассмотрены составляющие Закона Украины «Об образовании», которые предусматривают автономию для школ, новые формы получения образования, вводят педагогическую свободу для учителя, путем предоставления полномочий составлять образовательные и учебные программы, исходя из потребностей конкретного класса, способностей учащихся и их заинтересованности, дифференциацию оплаты труда учителей через добровольную сертификацию.

Рекомендовано дифференциацию образовательного процесса для одаренных детей в условиях общеобразовательных школ в контексте реализации Концепции Новой украинской школы через индивидуализацию обучения. Предложен перечень инновационных методов работы учителя с одарёнными учениками. Для модернизации вариантов индивидуального образования способных учеников и совершенствование профессионального уровня учителей предлагается осуществлять повышение квалификации учителей с учетом этой специфики.

Ключевые слова: одарённость, одаренные дети, методы обучения, креативность, индивидуальный учебный план, индивидуальная траектория обучения, образовательный процесс.

L. Karpova "Modernization of methods of work with gifted children as a constituent part of the process of implementing the New Ukrainian School Concept".

The article traces the way the views on giftedness have developed throughout the history, defines the essence of the concept of teaching methods and analyzes the necessary competencies of the teacher applicable while working with gifted children. The paper provides examples of some successful in the developed countries approaches to the development and contents of educational trajectories designed to work with gifted children.

The article considers components of the Law of Ukraine "On Education", which provide for the autonomy of schools and new forms of getting education, grant pedagogical freedom to teachers by giving them the authority to compose educational and training programs based on the needs of a particular class, students' abilities and their interests, and provide for the differentiation of teachers' wage rates through voluntary certification.

The author recommends differentiating the educational process for gifted children in general schools in the context of implementing the New Ukrainian School Concept through the individualization of education. The article contains a list of innovative teaching methods to work with gifted school students. In order to modernize individual education options for capable students and to improve the professional level of teachers, the author suggests that teachers take refresher courses with regard to this specificity.

Keywords: gift, gifted children, teaching methods, creativity, individual curriculum, individual trajectory of training, educational process.

Постановка проблеми. Майбутнє будь-якої держави та її авторитет у Світі розглядається через призму знань, високу активність та інноваційність її громадян. Здатність до навчання, нестандартного мислення та креативності розвиваються з

дитинства. Тому, особливої уваги набуває навчання обдарованих дітей на сучасному етапі, що є своєрідною інвестицією в майбутнє країни, а обдарованість треба розглядати як – інтелектуальний капітал України націлений на

вирішення актуальних проблем сучасної цивілізації.

Зазвичай вчителі є першими фахівцями, які виявляють обдарованість та здібності учнів. Саме вчитель є запорукою розкриття розумового потенціалу, закладеного в обдарованих дітях та їх успішного майбутнього, за умови впровадження в шкільну програму сучасних інноваційних методів навчання, які відповідають особливим освітнім вимогам цих дітей.

Обдаровані учні мають додаткову потребу в отриманні знань, яка виходить за рамки стандартних занять. Обрання правильного напрямку та методів навчання дозволяє якомога раніше визначити таких дітей, уникнути втрати мотивації до активного продовження навчання та зацікавити їх на нові досягнення, що є основою успіху освітнього процесу. Наразі, в контексті реалізації Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII, вчителі можуть працювати з інтелектуально здібними учнями в загальноосвітніх школах за індивідуальними траєкторіями навчання, які враховують їх персональні особливості засвоєння навчального матеріалу і сприяють досягненню максимальних результатів, що є особливо актуальним в удосконаленні системи освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тема обдарованості досить ґрунтовно висвітлена у світовій і вітчизняній науковій літературі. Вагомі успіхи у цих дослідженнях мали відомі американські і європейські вчені. Вперше, термін «обдарований» в значенні «геній» у 1839 році використав А. Трей. Наступне століття вчені більшості розвинутих країн світу вивчали відмінності у розумових здібностях дітей-однорічних. На початку ХХ століття вже були відомі тести французьких вчених Альфреда Біне та Теодора Симона з визначення розумових здібностей. Цілих тридцять років тривало унікальне психолого-педагогічне дослідження американського професора Льюїса Термена у галузі інтелектуальної обдарованості дитини. Згідно концепції Дж.

Гілфорда, створено програми навчання які допомагають планувати та керувати здібностями дітей та підлітків.

У середині ХХ століття з'явилися дослідження Г. Айзенка щодо визначення рівня інтелектуального розвитку людини. Результати тестів інтелекту – коефіцієнт інтелекту «IQ» – тривалий час вважалися показником інтелектуальних здібностей дитини.

Опубліковані дослідження П. Торренса довели, що у вирішенні складних проблем не завжди досягають успіху діти, що мають високий показники «IQ». З того часу обдарованість сприймають як наявність та поєднання своєрідних здібностей за умови наявності особистих якостей від яких залежить можливість досягнення успіху у житті індивіда. Тому наразі, тести на визначення рівня інтелекту існують тільки як один з різновидів визначення інтелектуальних здібностей [1].

Американський дослідник Джозеф Рензулі в 1978 році визначив обдарованість як взаємодію трьох основних характеристик: інтелектуальні здібності вище середнього рівня, високої цілеспрямованості (мотивації) і творчого мислення.

А ось на думку Р. Стернберга, навіть поєднання коефіцієнта інтелекту з креативністю та мотивацією не забезпечує феномен обдарованості індивіда. Він має набагато більше проявів і тільки вчитель зможе керувати формами його реального вияву [2].

Праці Д. Норріса і Л. Термена вказували на необхідність створення індивідуальних траєкторій навчання для інтелектуально обдарованих школярів, які не повинні обмежуватися лише розширенням чинних програм або введенням завдань, розрахованих на звичайних дітей старшого віку. Розвиваючи ідеї вказаних авторів Дж. Галлахер наполягав на більш складному і абстрактному змісті навчального матеріалу для обдарованих і талановитих дітей [3].

Одночасно темою обдарованості цікавилися і вітчизняні дослідники. Ще

В. Сухомлинський звертає увагу, на те, що справжній учитель побачить у дитині щось таке, чого не бачить навіть його мати і буде розвивати помічені здібності [4].

Проблему творчої обдарованості особистості ретельно досліджували В. Моляко і О. Музика [5]. Невідповідність стандартних навчальних програм для обдарованих дітей відмічає С. Гончаренко, тому що вони розраховані на навчання дітей з нормативними показниками розвитку.

Значний внесок у розвиток творчих здібностей зробили Д. Богоявленська, О. Антонова, А. Сологуб [6]. Роботи В. Луначека, з'ясовують та узагальнюють вітчизняний досвід у галузі педагогіки вищої школи [7]. Вагомими є дослідження М. Лазарева, Н. Рубан, присвячені запровадженню креативності в системі вищої освіти [8].

Всі вони рекомендують якомога раніше звертати увагу на здібності таких дітей в освітніх закладах усіх типів і прикладати зусилля педагогів до розвитку закладених у дитині здібностей через застосування різноманітних освітніх методів задля самореалізації обдарованих учнів.

Наразі існує багато трактувань понять «обдарованість», але всі вони мають на увазі дітей з високим рівнем розумового розвитку або внутрішніми задатками для таких досягнень та тих, що мають спеціальні здібності вважають обдарованими. Важливою характеристикою обдарованості є креативність – здатність до творчості.

В. Щорс розрізняє такі види обдарованості дітей [9]:

- 1) *інтелектуальна* – легкість у навчанні, гострота мислення; спостережливості; виняткова пам'ять; та здібності до розв'язання задач;
- 2) *художня* – авторство, література, музика, мистецтво, скульптура, техніка тощо;
- 3) *творча* – творча діяльність, що приносить дітям радість відкриття;
- 4) *соціальна* – охоплює: інтелект вище середнього; вміння чітко висловлювати думки та приймати рішення; почуття

відповідальності; впевненість у собі та наполегливість;

- 5) *рухова (психомоторна)* — виключно спортивні здібності;
- 6) *духовна* – пов'язана з моральними якостями, альтруїзмом;
- 7) *практична* – проявляється в тому, що є люди, які з великим успіхом користуються інтелектом у повсякденному житті.

В своїх дослідженнях О. Зазимко наголошує на важливості принципів взаємодії вчителя з обдарованими учнями через створення нового педагогічного середовища, гуманістичного та суб'єктивного підходу до навчання, а саме: формування взаємин на основі творчої співпраці; вільному виборі форм, напрямів, методів діяльності; організації навчання на основі індивідуальних інтересів і здібностей учнів; системного, інтуїтивного мислення, вміння, «згортати» і деталізувати інформацію [6].

Незважаючи на значні дослідження в цій галузі, проведений нами аналіз зарубіжних і вітчизняних публікацій свідчить також і про сучасну актуальність цього питання. В контексті реалізації Концепції Нової української школи з'явилася можливість оптимізації управління освітнім процесом для учнів загальноосвітніх шкіл. У дослідженні висвітлено особливості індивідуалізації освітнього процесу через складання індивідуальних траєкторій навчання з обдарованими дітьми із застосуванням інноваційних методів роботи.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування процесу модернізації методів роботи з обдарованими дітьми в контексті реалізації концепції Нової української школи.

Виклад основного матеріалу дослідження. З грецької метод (methodos) – спосіб (пізнання) навчання. Спосіб взаємопов'язаної діяльності вчителя та учнів спрямований на розв'язання завдань освіти: засвоєння учнями системи знань, набуття умінь і навичок, їх виховання і загальний розвиток [15].

У вузькому значенні метод навчання представляє собою складне педагогічне явище, що поєднує психологічні та педагогічні

аспекти через керівництво пізнавальною діяльністю учнів та має виконувати три функції: навчаючу, виховну і розвиваючу [6].

Існують і наступні визначення методу навчання:

- спосіб співробітництва учнів і вчителя, через засвоєння учнями знань, умінь і навичок, розвиток їх пізнавальних здібностей;

- форма обміну навчальною інформацією між тим, хто навчає, і тим, хто вчиться;

- форма руху змісту навчального матеріалу і пізнавальної діяльності учнів; [10].

Тобто, методи навчання це багатовимірне педагогічне явище, де відображаються принципи, зміст, цілі та форми навчання. Вони характеризують, перш за все, спільну участь вчителя й учнів та потребують їх взаємної активності.

Змінюються темпи і норми життя, а відповідно і вимоги до освіти. Чим швидше змінюється школа, тим якісніші зміни в суспільстві. Виклики часу вимагають інноваційного розвитку освіти направлено на виховання творчого учня. Тому, робота з обдарованими дітьми диктує певні вимоги до особистості педагога: бажання працювати нестандартно; знання психології учнів; пошукова активність, допитливість; готовність педагога до роботи з обдарованими дітьми.

У педагогічній практиці навіть відоме таке явище, як «згасання обдарованості», причинами якого можуть бути:

- відсутність у структурі обдарованості творчого компонента (творчі задатки відсутні або не були своєчасно та повною мірою розвинені);
- зміна зовнішніх умов, до яких дитина не підготовлена;
- недостатній рівень необхідних вольових якостей.

Зазвичай, досвід шкільної прогресивної освіти з обдарованими дітьми базується на індивідуальному підході, на завданнях підвищеного рівня складності та створенні для дитини «ситуації свободи вибору» [16].

Головною умовою розвитку обдарованості вважають оптимальне поєднання зовнішніх і внутрішніх чинників впливу на особистість дитини. Керувати цим процесом можливо через індивідуалізацію освітніх програм, спрямованих на розвиток творчих здібностей дітей.

28 вересня 2017 р. набув чинності Закон України «Про освіту» який передбачає три форми здобуття освіти [11]:

- формальна (офіційне підвищення рівня освіти),

- неформальна (підвищення рівня поза офіційною системою підвищення кваліфікації – тренінги, гуртки, курси);
- інформальна (самоосвіта).

Закон визнає нові форми здобуття освіти [11]:

- інституційна (очна, заочна, дистанційна, мережева);
- індивідуальна (екстернатна, сімейна, педагогічний патронаж, навчання на робочому місці);
- дуальна (така, що поєднує форми здобуття освіти).

Зазначений закон України «Про освіту» (далі «Закон») і шкільна реформа також надають більше автономії і взагалі можливостей загальноосвітнім закладам. На даний час школа має змогу самостійно ухвалювати навчальні плани і програми з навчальних предметів у відповідності до стандартів сформованих міністерством. Батьки також зможуть брати участь у складанні індивідуального навчального плану дитини, який затверджує педагогічна рада школи.

Закон передбачає свободу вибору форм і методів навчання; свободу самостійного вибору інституцій для підвищення кваліфікації, щоб ефективно працювати з обдарованими дітьми. Учитель зможе готувати власні авторські навчальні програми, обирати підручники, методи та стратегії навчання. Серед методів навчання можуть застосовуватися: ігри, соціальні, дослідницькі проекти, експерименти, групові завдання. З'явилася можливість впроваджувати посаду вчителя-наставника як головного помічника і захисника дитини в навчальному процесі.

Також Закон надає можливість отримання 20% надбавки до зарплати через добровільну сертифікацію, що представляє собою перевірку вчителем знань предмету, особливостей спілкування з дітьми та володіння інноваційними методами навчання (навчання через діяльність, формування критичного мислення, організація роботи в групах, проектна робота тощо) [11].

В Україні ще з радянських часів створено умови для освіти обдарованих дітей через систему закладів спеціалізованої освіти. Але у випадку не спеціалізованої школи, навчання обдарованих дітей відбувається у звичайних класах загальноосвітньої школи. Тому, існує потреба в розробці індивідуальних траєкторій навчання для обдарованих учнів.

Спираючись на досвід держав з передовими системами освіти стає зрозумілим, що підвищення потенціалу обдарованих учнів

не проходить спонтанно та мимовільно. Індивідуально сплановані напрями та стратегії їх навчання є вкрай необхідними і вирішуються шляхом диференційованого підходу, який вимагає складання індивідуальної програми розвитку обдарованої дитини. Індивідуальні траєкторії навчання для обдарованих дітей повинні базуватися на певних принципах, що заохочуватиме до впровадження вчителями інноваційних підходів, до створення власних освітніх методик:

- потреби обдарованих учнів охоплюють пізнавальну, емоційну, соціальну та естетичну сфери навчального досвіду;
- обдаровані учні показують кращі результати, якщо навчаються за програмою, яка включає в себе етапи прискореного та збагаченого навчання;
- навчальний матеріал для обдарованих учнів має бути продуманим заздалегідь і спланованим у письмовій формі та включати точне оцінювання знань [12].

Вагомий внесок для навчання обдарованих дітей мають дослідження відомого американського вченого Джозефа Рензулі [13]. Запропонована ним модель навчання «Тріада збагачення» вже багато років з успіхом застосовується в розвинених країнах і являє собою вирішення проблеми освіти обдарованих дітей в умовах звичайної школи. Вона представляє собою три види збагачення навчальних програм, що сприяють залученню обдарованої молоді до творчої дослідницької діяльності, що є важливою умовою не тільки навчання, а й виховання.

Перший вид збагачення – виклад нового матеріалу на результатах сучасних досліджень; учнівські семінари; запрошення доповідачів із інших навчальних закладів; використання нетрадиційних прийомів для мотивації зацікавленості учнів та активізації їх пошукової діяльності.

Другий «вид збагачення» формування вмій і навичок, здатності оцінювати, порівнювати, будувати власні гіпотези, аналізувати, синтезувати, структурувати. Вивчення навичок критичного мислення та методів вирішення творчих завдань.

Третій «вид збагачення» реалізують індивідуально або в малих колективах. Він передбачає виконання самостійних досліджень і творчих завдань, обговорення питань та формування висновків на основі досліджень. [13].

Отже, на наш погляд, для покращення якості та конкурентоспроможності шкільної освіти та впроваджуючи Концепцію «Нової української школи», складаючи індивідуальні траєкторії навчання з обдарованими дітьми в умовах звичайної школи, вчитель повинен застосовувати наступні успішні в розвинутих країнах світу підходи:

- *розширене навчання* – пропонувати учням більш складні завдання, що стимулюють розширення знань і навичок в рамках звичайного освітнього процесу та сприяють забезпеченню максимальних умов для навчання обдарованої дитини;
- *збагачене навчання* – факти, практика, самостійна робота, переважно обраній сфері діяльності. Освітня програма побудована на відносно самостійній роботі обдарованої дитини з отриманням результату.
Моделювання навчальних та індивідуальних освітніх програм повинно базуватися на вищезазначених підходах до навчання обдарованих дітей у світі та включати наступні інноваційні методи роботи [14]:
- *проблемний урок* – вчителем визначається ситуація і весь виклад матеріалу будується на пошуках шляхів її вирішення. В запитання закладається якась проблемна ситуація, що не передбачає точної відповіді. Метод допомагає вчитися формувати, аргументувати та захищати власні думки. Деякі питання потребують застосування знань, здобутих під час вивчення попередніх тем;
- *технологія дебатів* – колективне обговорення проблемного питання, обмін думками;
- *презентації* – учні *опрацьовують інформацію щодо окремих персоналій і представляють* презентації завдяки чому мають змогу побачити кінцевий результат свого дослідження та зацікавити однолітків;
- *«мозковий штурм»* – вчителем пропонується проблема, а учні висувують будь-які (навіть неймовірні) відповіді і судження з приводу її вирішення. Вводиться заборона на критику, відповіді фіксуються на дошці, а потім вже обгрунтовуються та обираються кращі;

- *побудова гіпотез* – учні висловлюють ймовірні гіпотези і варіанти розв’язання задачі, роблять свої припущення, які можуть стати вирішенням дослідження;
  - *метод «взаємонавчання»* – учні вивчають самостійно або у групах матеріал для опрацювання, а потім викладають його однокласникам. Вчитель тільки перевіряє засвоєння матеріалу;
  - *навчання в групах* – метод передбачає обговорення проблеми в малих групах і виступ доповідача від групи з можливим доповненням від інших членів групи. Метод стимулює розвиток співпереживання, співпраці, розвиває навички активного слухання, допомагає зрозуміти почуття і позиції інших;
  - *інтерактивне навчання: «запитання – відповідь»*. Учні читають текст з підручника та складають запитання до тексту. Суть завдання – замислитися над постановкою запитання, скласти ланцюжок «запитання – відповідь», маючи варіант відповіді, що Метод допомагає дитині розвивати логічне мислення, доходити в своїх умовиводах правильних висновків;
  - *евристична бесіда* – метод навчання, за яким вчитель викладає учням не готові знання, а поєднує запитання і міркування, отримуючи навчання у формі творчої взаємодії розв’язання проблемних задач через пошук правильної відповіді на питання використовуючи раніше отримані знання і спостереження;
  - *рольова гра* (методика CASE). Постановка конкретних випадків, ситуацій де учні моделюють реальні життєві історії;
  - *ділова гра* («Аукціон ідей») – конкурс ідей – ефективний метод активізації навчальної та дослідницької роботи;
  - *«виділяти найкраще»* – цей метод полягає в тому, що очікування особистістю реалізації пророцтва багато в чому визначають характер її дій та інтерпретацію реакцій оточуючих, що й провокує «само здійснення пророцтва»;
  - *розвиток критичного та творчого мислення;*
  - *теорія розв’язання винахідницьких завдань (ТРВЗ)* – надає поняття, певні техніки та прийоми мислення для вирішення винахідницьких задач та досягнення стану «осаяння».
  - *ейдетика* – метод ейдетичного мислення формує запам’ятовування інформації через активацію органів чуття за допомогою образів та асоціацій. Діти вчаться креативному мисленню через розвиток уваги фантазії та уяви на прикладі розв’язання навчальних задач;
  - *«інформаційно-пізнавальна суперечність»* – метод створення проблемної ситуації, вирішення якої полягає у формуванні самостійної пізнавальної діяльності учнів через суперечності між новими і раніше отриманими знаннями;
  - *навчання он-лайн;*
  - *інтерактивні форми і методи навчання* (екскурсії, поїздки, тощо);
  - *відвідування гуртків та участь у тематичних масових заходах* (олімпіади з математики, фізики, історії, іноземної мови та ін.);
  - *конкурси творчості*: технічної, художньої та інших видів (шахмати, робототехніка);
  - *учні в ролі вчителя;*
  - *запрошення лекторів, учених тощо;*
  - *метод проектів;*
  - *метод експериментів та інші.*
- Вище перелічені аспекти мають бути органічно вплетеними в індивідуальні траєкторії навчання з обдарованими дітьми та доповнюватися системою позакласної та позашкільної роботи. Індивідуальні траєкторії навчання передбачають і диференціацію позакласної роботи: участь в олімпіадах, літніх та зимових таборах, виконання різноманітних дистанційних завдань, конкурсах на кращу науково-дослідну роботу Малої академії наук України тощо.

В класах де є обдаровані діти рекомендується проводити більш інтенсивні за темпом заняття, стимулюючи ризик у процесі навчання та заохочуючи їх до самопізнання та самостійного навчання поза межами навчального закладу. Групування учнів всередині одного класу в малі групи по рівню інтелектуальних здібностей, досягненням та організація різномірного навчання в цих групах має ряд переваг в порівнянні з іншими, та буде сприяти створенню оптимальних умов розвитку для всіх груп учнів, а не тільки для обдарованих, завдяки диференціації, індивідуалізації та гнучкості навчального процесу.

Висновки. Тенденцією шкільної прогресивної освіти в світі вважають виявлення на ранньому етапі обдарованих учнів, забезпечення та розробка індивідуальних траєкторій їх навчання, підвищення професійної кваліфікації вчителів для роботи з такими дітьми.

Сучасна шкільна реформа передбачає можливість так званої внутрішньої диференціації освітнього процесу (всередині звичайної загальноосвітньої школи). Вчителі школи разом з батьками отримали можливість складати індивідуальні програми розвитку обдарованих дітей, які мають складатися з обов'язкових загальноосвітніх предметів та факультативів і додатково мають містити методи навчання, засновані на самостійній роботі, пошуковому і дослідницькому підходах та розвитку творчих елементів у навчанні. Домашні завдання теж повинні мати творчий і диференційований характер, включаючи потужний потенціал існуючих он-лайн ресурсів.

Отже, для вирішення проблем, пов'язаних з ефективним навчанням

обдарованих дітей в загальноосвітніх закладах та використанням можливостей наданих новим Законом «Про освіту», необхідно:

1. Адаптування нової для загальної середньої освіти реалії – розробка індивідуальних траєкторій навчання для обдарованих дітей.

2. Підготовка вчителів для наставництва та роботи з обдарованими дітьми. Необхідно підвищувати кваліфікацію вчителів з урахуванням цієї специфіки, розробляти регіональні програми додаткової освіти, проводити професійну перепідготовку кадрів, відповідні учительські семінари, курси підвищення кваліфікації та університетські програми зі спеціалізації «робота з обдарованими дітьми» та «наставник освітнього процесу» для модернізації варіантів індивідуальної освіти здібних учнів та удосконалення професійного рівня вчителів.

3. Розробка технологічного забезпечення для застосування певних методів (електронні бібліотеки, навчальні web-сайти, мультимедійні програми, презентації та публікації тощо). Удосконалювати та розширювати загальнодержавну систему інтерактивних інформаційних технологій. ІТ-технології сприяють дистанційному навчанню, умовам індивідуального виховання та допомагають обдарованим дітям об'єднуватися та отримувати консультації дистанційно. Систему дистанційного навчання необхідно розширювати та наповнювати більш складною та змістовною ресурсною базою, вдосконалювати і розвивати.

4. Необхідність проведення комунікативних заходів для ознайомлення з закордонним досвідом викладання та проведення науково-дослідної роботи на цю тематику.

Напрямами подальших досліджень цієї проблематики є проведення наукової апробації запропонованих у роботі методів у процесі роботи з обдарованими дітьми з подальшим оприлюдненням отриманих наукових результатів на комунікативних заходах різного рівня.

Список використаних джерел

1. Розвиток соціально-комунікативної компетентності обдарованих учнів початкової

школи: посібник / Н. В. Лук'янчук [та ін.]; за заг. ред. Н. В. Лук'янчук і Н. А. Климової. – Київ : Інститут обдарованої дитини, 2014. – 132 с.

2. Sternberg R. J. Wisdom as a form of giftedness / R. J. Sternberg // *Gifted Child Quarterly*. – 2000. – № 44 (4). – Рр. 252-260.

3. Sampton M. Special education for the gifted child / M. Sampton, D. Norris, L. Terman // *The education of exceptional children 49th yearbook of the National Society for study of education, part II*. – Chicago University of Chicago Press, 1952.

4. Сисоєва С. С. Основи педагогічної творчості : підручник / С. С. Сисоєва. – Київ : Міленіум, 2006. – 346 с.

5. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / За ред. В.О. Моляко, О.Л. Музики. – Житомир: Вид-во Рута, 2006. – 320 с

6. Антонова О. Є. Теоретичні та методичні засади навчання педагогічно обдарованих студентів : монографія / О. Є. Антонова. – Житомир : Вид-во ЖДУ, 2007. – 472 с.

7. Лунячек В. Е. Інформаційно-комунікаційні технології – складова вищої освіти XXI століття / В. Е. Лунячек // Імідж сучасного педагога. – 2011. – № 5 (114). – С. 3-8.

8. Рубан Н. П. Креативність як соціальна цінність / Н. П. Рубан, М. І. Лазарєв // Науково-практична конференція науково-педагогічних працівників, науковців, аспірантів та співробітників академії (51-та; травень 2018 р., м. Харків): зб. тез доповідей / Укр. інж.-пед. акад. – Харків : [б. в.], 2018.

9. Щорс В. В. Як не помилитися у виявленні ранньої обдарованості дитини / В. В. Щорс // Обдарована дитина. – 2007. – № 3. – С. 53-62.

10. Чайка В. М. Основи дидактики : навч. посіб. / В. М. Чайка. – Київ : Академвидав, 2011. – 238 с.

11. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII [Електронний ресурс] // ВВР. – 2017. – № 38-39. – Ст. 380. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

12. Кириченко С. В. Організаційно-педагогічні засади роботи з обдарованими дітьми в системі освіти Австралії : автореферат дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / С. В. Кириченко; наук. кер. В. Л. Савельєв; М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2016. – 22 с.

13. Полицяк Н. Моделі навчання обдарованої молоді Джозефа Рензулі [Електронний ресурс] / Н. Полицяк // *Нова педагогічна думка*. – 2014. – № 1. – С. 29-32. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2014_1_9.

14. Обдаровані діти // Вчитель вчителю, учням та батькам. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://teacher.at.ua/publ/19-1-0-425>

15. Кузьмінський А. І. Технологія і техніка шкільного уроку: навч. посіб. / А. І. Кузьмінський, С. В. Омеляненко. – Київ, 2010. – 335 с.

16. Проблеми підготовки сучасного вчителя : збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / ред. кол. : О. І. Безлюдний [та ін.]. – Умань : ФОП Жовтий О. О., 2016. – Вип. 13. – 227 с.

References

1. Lukianchuk, NV 2014, *Rozvytok sotsialno-komunikatyvnoi kompetentnosti obdarovanykh uchniv pochatkovoї shkoly*, [Development of social and communicative competence of gifted elementary school students] Instytut obdarovanoi dytyny, Kyiv.

2. Sternberg, RJ 2000, 'Wisdom as a form of giftedness', *Gifted Child Quarterly*, no. 44 (4), pp. 252-260.

3. Sampton, M, Norris, D & Terman, L 1952, 'Special education for the gifted child', *The education of exceptional children 49th yearbook of the National Society for study of education*, Chicago University of Chicago Press, part II.

4. Sysoieva, SS 2006, *Osnovy pedahohichnoi tvorchosti*, [Fundamentals of pedagogical creativity] Milenium, Kyiv.

5. Moliako, VO & Muzyka, OL (eds.) 2006, *Zdibnosti, tvorchist, obdarovanist: teoriia, metodyka, rezultaty doslidzhen*, [Abilities, creativity, giftedness: theory, methodology, research results] Vydavnytstvo Ruta, Zhytomyr.

6. Antonova, OIe 2007, *Teoretychni ta metodychni zasady navchannia pedahohichno obdarovanykh studentiv*, [Theoretical and methodological principles of teaching pedagogically gifted students] Vydavnytstvo Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu, Zhytomyr.

7. Luniachek, VE 2011, 'Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii – skladova vyshchoi osvity XXI stolittia', [*Information and communication technologies - a component of higher education of the XXI century*] *Imidzh suchasnoho pedahoha*, no. 5 (114), pp. 3-8.

8. Ruban, NP & Lazariiev, MI 2018, 'Kreatyvniist yak sotsialna tsinnist', [Creativity as a social value] *Naukovo-praktychna konferentsiia naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv, naukovtsiv, aspirantiv ta spivrobotnykiv akademii*, Ukrainska inzhenerno-pedahohichna akademiia, Kharkiv.

9. Shchors, VV 2007, 'Yak ne pomyltytsia u vyvavlenni rannoï obdarovanosti dytyny', [How not to be mistaken in identifying early childhood giftedness] *Obdarovana dytyna*, no3, pp. 53-62.

10. Chaika, VM 2011, *Osnovy dydaktyky*, [Basics of didactics] Akademvydav, Kyiv.

11. Prezydent Ukrainy 2017, 'Zakon Ukrainy Pro osvitu vid 05.09.2017 № 2145-VIII', [About education: Law of Ukraine dated September 5, 2017 No. 2145-VIII] *Vidomosti Verkhovnoi Rady*, no.

38-39, art. 380, viewed 12 August 2018, <<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>>.

12. Kyrychenko, SV 2016, 'Orhanizatsiino-pedahohichni zasady roboty z obdarovanymy ditmy v systemi osvity Avstralii', [Organizational and pedagogical principles of work with gifted children in the education system of Australia] *Kand.ped.n. abstract*, Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy, Natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni M.P. Drahomanova, Kyiv.

13. Polytsiak, N 2014, 'Modeli navchannia obdarovanoi molodi Dzhozefa Renzulli', [Models of Learning Gifted Youth by Joseph Renzulli] *Nova pedahohichna dumka*, no. 1, pp. 29-32.

14. Obdarovani dity 2008, *Vchytel vchyteliu, uchniam ta batkam*, viewed 15 August 2018, [Gifted children. Teacher to teacher, students and parents], <<http://teacher.at.ua/publ/19-1-0-425>>.

15. Kuzminskyi, AI & Omelianenko, SV 2010, *Tekhnolohiia i tekhnika shkilnoho uroku*, [Technology and technology of the school lesson] Kyiv.

16. Bezliudnyi, OI et al. (eds.) 2016, *Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia*, iss. 13, [Problems of preparing a modern teacher: a collection of scientific works of the Uman State Pedagogical University named after Pavlo Tychyna] FOP Zhovtyi O. O., Uman.

Стаття надійшла до редакції 30.08.2018р.